

**Govor Stjepana Špoljarića
povodom knjige *Ruđer Bošković u službi diplomacije Dubrovačke Republike*,
Zagreb, 12. ožujka 2012.**

Poštovane dame i gospodo,

velika mi je čast na poziv Hrvatske udruge stipendista francuske Vlade povodom obilježavanja Dana frankofonije predstaviti knjigu o Boškovićevu diplomatskom djelovanju u Veleposlanstvu Francuske Republike u Zagrebu. Razlog tome krije se u činjenici da je Bošković u kasnom razdoblju života postao francuski državljanin i službenik, čuvajući pritom vlastiti identitet Hrvata iz Dubrovnika i isusovca. Ovaj identitet ističu i riječi iz povelje kojom kralj Louis XV. 1773. Boškoviću dodjeljuje francusko državljanstvo: »naš dragi i vrlo ljubljani Ruđer Bošković iz grada Dubrovnika u Dalmaciji, svećenik ukinute Družbe Isusove«. Stoga bih u ovom predstavljanju istaknuo veze Dubrovčanina patera Boškovića s Francuskom.

Zahvaljujući znanstvenom ugledu Bošković je postao dopisnim članom najuglednijih francuskih akademija: Akademije znanosti u Parizu, Kraljevskog društva znanosti i književnosti u Nancyu i Akademije znanosti, književnosti i umjetnosti u Lyonu. Temeljem znanstvenog poziva Bošković je uspostavio veze i s francuskom diplomacijom, o čemu svjedoči njegova posveta djela *De inaequalitatibus quas Saturnus et Jupiter* iz 1756. francuskom veleposlaniku u Rimu grofu de Stainvilleu.

Ovo djelo Bošković je posvetio francuskom veleposlaniku s kojim je iste 1756. vodio pregovore u korist Dubrovačke Republike. Naime, zbog gradnje broda za Francuza Louisa Vianija, Velika Britanija je optužila Dubrovačku Republiku da je stala na francusku stranu tijekom Sedmogodišnjeg rata (1754. – 1763.) između Francuske i Velike Britanije. Na molbu dubrovačkog Senata Bošković je ovaj spor riješio uz potporu vatikanske diplomacije i kroz pregovore s francuskim veleposlanikom, predlažući obustavu gradnje spornoga broda. Kako je Bošković pritom koristio i vlastiti znanstveni ugled svjedoči činjenica da je on godinama prije ovog spora bio redovit gost salona kojega je u svojoj rezidenciji u Rimu održavao grof de Stainville.

Da je s grofom de Stainvilleom razvio prijateljske odnose svjedoči i primjer Boškovićeve diplomatske misije u korist Republike Luce u Beču (1757. – 1758.). Zahvaljujući preporukama grofa de Stainvillea Bošković je u Beču dobro primljen u krugu utjecajnih članova diplomatskog zbora, što mu je pomoglo u uspješnom ishodu njegove diplomatske misije.

Prvi puta Bošković dolazi u Pariz krajem 1759., i to uz pisma preporuke grofa de Stainvillea, koji je u međuvremenu postao francuski ministar vanjskih poslova s titulom vojvode de Choiseul. Tijekom svog prvog boravka u Francuskoj Bošković je razvio bogate veze s Dvorom i Ministarstvom vanjskih poslova u Versaillesu. Napokon, zahvaljujući poznanstvu s

vojvodom de Choiseulom Bošković je 1763. od francuskih vlasti uspio ishoditi opoziv prvog francuskog konzula u Dubrovniku Le Mairea, koji je s Dubrovčanima bio u zategnutim odnosima.

Važnu ulogu u Boškovićevu životu odigrao je i grof de Vergennes. Oni su se upoznali 1761. u Carigradu gdje je grof obnašao dužnost francuskog veleposlanika pri Visokoj Porti. Kada se ondje Bošković razbolio, zaštitu i punu zdravstvenu skrb u svojoj rezidenciji ponudio mu je upravo francuski veleposlanik. Kada se Bošković spremao otputovati iz Carigrada, grof de Vergennes ga je preporučio britanskom veleposlaniku Jamesu Porteru, koji ga je zbog toga uvrstio u svoju diplomatsku pratnju tijekom putovanja od Turske do Poljske. Na kraju ovog putovanja Bošković je u Varšavi boravio u rezidenciji francuskog veleposlanika prema preporuci grofa de Vergennesa. Prisjećajući se kasnije sa zahvalnošću de Vergennesove potpore, Bošković mu je posvetio svoj dnevnik s ovog putovanja kojega je objavio 1784. pod naslovom *Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia*.

Kada je 1773. Družba Isusova ukinuta, Bošković je prihvatio poziv kralja Louisa XV. te je u pratnji prvog kraljeva komornika La Bordea doputovao u Versailles. Ubrzo po dolasku kralj dodjeljuje Boškoviću francusko državljanstvo, a početkom sljedeće godine imenuje ga ravnateljem optike u Ministarstvu mornarice.

Upravo u to doba započeli su dugi i teški pregovori između Francuskog Kraljevstva i Dubrovačke Republike oko trgovačkog ugovora. Kada je kralj Louis XV. početkom svibnja 1774. iznenada umro, njegov unuk Louis XVI. za novog ministra vanjskih poslova postavio je Boškovićeva prijatelja grofa de Vergennesa. Ova kadrovska promjena Boškoviću je omogućila nastavak diplomatskih napora u korist Dubrovnika, što je napokon 1776. rezultiralo sklapanjem trgovačkog ugovora između Francuskog Kraljevstva i Dubrovačke Republike. Osim što je ovaj ugovor uredio osjetljivo bilateralno pitanje carina na obostrano zadovoljstvo, njime je Francuska priznala Dubrovniku status luke na zapadnom Mediteranu i time njegovu pripadnost zapadnoeuropskom civilizacijskom krugu.

Dakako da Bošković potkraj života nije djelovao samo u interesu rodnog Dubrovnika, nego i u interesu svoje druge domovine Francuske. Francuskoj je Bošković služio sa svim svojim znanstvenim i ljudskim kvalitetama kao njezin državljanin i službenik. Možemo tvrditi da je Bošković služio Francuskoj i kao diplomat, budući da je Ministarstvo mornarice, čiji je Bošković bio službenik, bilo nadležno za francusku konzularnu mrežu na Mediteranu. Napokon, Bošković umire u Milanu 1787. u statusu francuskog državljanina i službenika tijekom plaćenog dopusta kojeg mu je odobrio kralj Louis XVI.

Boškovićev osobni tajnik Luigi Tomagnino izvijestio je dubrovački Senat o njegovoj smrti riječima: »Domovina je izgubila najvećeg čovjeka Europe«. Premda su one upućene Dubrovčanima, ove riječi nam govore o tome da je Boškovićeva smrt bila veliki gubitak i za Francusku. Istodobno njegov život i djelo postali su opća europska baština, o čemu svjedoči međunarodni karakter obilježavanja 300-te godišnjice njegova rođenja. Tijekom prošle godine Boškovićem su se, uz njegov rodni Dubrovnik i danas glavni grad Hrvatske Zagreb, s ponosom prisjetile europske metropole, među kojima je Pariz zauzeo istaknuto mjesto, jer

upravo je ondje UNESCO još prije dvije godine proglasio međunarodno pokroviteljstvo nad Boškovićevom obljetnicom.

Hvala vam na pažnji.